

הראשון לציון הגאון רבי עובדיה יוסף ירושלים

מאמר זה מוגש בהוקרה רבה לכבוד ידיד נפשי הרב הגאון המפורסם רב הפעלים לתורה ולתעודה אוצר כלי חמדה רבי נחום רוטשטיין שליט"א ראש ישיבת "נזר התורה" במלאת ח"י שנים לקיומה, השי"ת יאריך ימיו בטוב ושנותיו בנעימים ויזכה עוד רבות בשנים להגדיל תורה ולהאדירה מתוך בריאות טובה ונהורא מעליא ברוב אושר ועושר וכבוד וכל טוב. וכל אשר יעשה יצלח.

אוהב דבק מאה
עובדיה יוסף

עשיית פרוזבול באמצעות שליח

שהואיל ונהגו להקל בזה (כמו שהעיד בספר ראשית בכורים הנ"ל) יש להם על מה שסימכו. ונקדים דברי הגאון רעק"א בתוס' (כ"ד דגיטין אות ל), שהק' למ"ד אומר אמרו פסול משום דמילי לא ממסרן לשליח, היאך יכול לבטל הגט ע"י שליח, הא הוי מילי בעלמא ואינו נתפס שליחות בזה כלל. וכתב שבהכרח צריך לומר דדוקא אמירה לסופר לכתוב חשיב מילי, כיון דהמילי לא הוי גמר מעשה, אלא שע"ז יכתוב הסופר. אבל היכא שנגמר הכל ע"י המילי כמו ביטול הגט שעל ידי הביטול נגמר כל הענין זה חשיב כמעשה. וראיה לדבר מהא דפליגי רבי יאשיה ור' יונתן אם יכול להפר נדר אשתו על ידי שליח (כ"מ טו), ותיפוק ליה דהו"ל מילי, א"ו כיון שההפרה היא גמר הענין חשיב כמעשה. עכת"ד. ותנא דמסייע ליה, הוא המרדכי (גיטין ס"ט ט) וז"ל: הקשה בספר החכמה, היכי אמרינן מילי לא ממסרן לשליח, והא קי"ל (קידושין מ"א). ושליח ושלחה, מלמד ששליח עושה שליח, והרי אין כאן אלא מילי, והיכי מצי לשוויי שליח. ומפי מורי הכהן קבלתי דכל היכא שאין הדבר נגמר ע"י השליח חשוב מילי

נשאלתי אם אפשר לאדם לעשות שליח לגשת אל בית-הדין לכתוב פרוזבול בשמו. או חייב לגשת בעצמו אל בית-הדין.

וראיתי להגאון מהריק"ש בהגהותיו (סי' ס"ט) שכ': מוסרני לכם הדיינים וכו', מהכא משמע דפרוזבול ליתיה על ידי שליח, שיאמר לדיינים פלוני מוסר לכם חובותיו, שאין כאן מסירה גמורה אלא מסירת מילי, כמ"ש הר"ן בתשו' (סי' ע"ו), ומילי לא ממסרן לשליח. עכ"ל. וכיו"ב ראיתי להגאון רבי בצלאל הכהן מוילנא בספר ראשית בכורים (ה"ו ע"ג) שכ' דעדיף טפי כשיכתוב המלוה את הפרוזבול וימסרנו לב"ד, יותר ממה שנהגו לשלוח הדברים הללו ע"י שליח המלוה, ואין המלוה עצמו בא לב"ד, (כי באמת קשה הדבר שכל מלוה יצטרך לבא בעצמו לב"ד, כי אין לך אדם שאין לו שום חוב אצל איזה אדם בשטר או בעל פה). ואינו מוסר דבר ביד השליח כלל רק מילי בעלמא. ולכאורה איכא בהא עיקולי ופשווי אליבא דהלכתא בדין מילי אי ממסרן לשליח. כדאיתא בגטין (כ"ט). ואכמ"ל. עכ"ד. ולפע"ד נראה

שייך למימר בכה"ג מילי לא ממסרן לשליח, וכמו שהוכיח במישור הגרע"א מההיא דהפרת נדרים. וכ"כ המרדכי הנ"ל.

ותבט עיני בשו"ת מחנה אפרים (ס' שלחן סי' ז) שכתב לתמוה ע"ד מהרי"ט, שלא אמרו מילי לא ממסרן לשליח אלא לומר שהשליח הראשון אינו יכול לחזור ולמוסרם לשליח אחר, אבל האומר לשלוחו להקדיש מה מסירה שייך כאן, הא שלוחו של אדם כמותו וכו'. ע"ש. גם הגאון מהר"י הכהן בספר בתי כהונה (כ"ט ועד ס' כז, דף קב ע"ב) תמה כן על המהרי"ט, שלא אמרו מילי לא ממסרן לשליח, אלא היכא דשליח זה מוסרם לשליח אחר, אבל בנדון ההקדש שאין השליח מוסר הדברים לאחר אלא הוא עצמו אומר אותם הדברים ומקדיש הבהמה, ועושה בעצמו פעולת משלחו, כל כה"ג לא שייך ביה הדין דמילי לא ממסרן לשליח, דלא חשיב מילי. ע"ש. וכן כתב מהר"י אלגאזי בספר שמע יעקב (דף סג ע"ב) ע"ד המהרי"ט, שרבים תמהו עליו, דהא דאמרינן (בגיטין כט.) מילי לא ממסרן לשליח, היינו כשהשליח מוסר שליחותו לשליח אחר, כמ"ש רש"י (גיטין כט.), אבל במקום שאינו מוסר שליחותו לשליח אחר והשליח עצמו הולך בשליחותו לומר חיוב הדברים שנמסרו לו, בזה לא אמרה אדם מעולם לומר על זה מילי לא ממסרן לשליח. והוא פלא. ע"כ. וכ"כ הגאון מהר"ש לנדא בשו"ת נודע ביהודה תנינא (מיו"ד סי' קמ"ז), שדברי המהרי"ט בזה במחכ"ת דברי שגגה הם, דמאי דאמרינן מילי לא ממסרן לשליח, היינו שאין השליח יכול לעשות שליח אחר במקומו, כמ"ש רש"י (גיטין כט.), וכיו"ב בכל הסוגיא דגיטין (סו.), אבל אם אמר לשליח עצמו צא והקדיש לי את שורי עבורי, בודאי שהשליח יכול להקדיש, דק"ל שלוחו של אדם כמותו.

ולא ממסרן לשליח, אבל קבלת הגט הוא גמר הדבר, משא"כ מה שאומר לעדים שיאמרו לסופר לכתוב חשוב מילי, משום שאין הדבר נגמר עד נתינת הגט. ע"כ. וכן הוא הדבר בנ"ד שתיכף כשמוסר הדברים בשם משלחו שהוא מוסר כל חובותיו לב"ד נגמר כל הענין שנמסרו כל החובות לב"ד ויכול לגבותם. וכדאמרינן בגיטין (כ.) רבנן דבי רב אשי מסרי מיליהו להדדי, ור' יונתן מסר מילי לר' חייא בר אבא, א"ל צריכנא מידי אחרינא א"ל לא צריכת. ופרש"י מסרי מיליהו, בלא כתיבת פרוזבול, אלא כך א"ל לחברים הרי אתם ב"ד וחובי מסור לכם לגבותו כל זמן שארצה. ע"כ. וע"ע בחי' הריטב"א והר"ן שם. וכן פסק הרמב"ם (פ"ט מהלכות שמיטה ויוכל הלכה כז), וז"ל: ותלמידי חכמים שהלוו זה את זה ומסר הת"ח דבריו לתלמידים ואמר מוסר אני לכם שכל חוב שיש לי שאגבנו כל זמן שארצה, אינו צריך שיכתוב פרוזבול, מפני שהן [הת"ח] יודעים ששמיטת כספים בזמן הזה מדבריהם, ובדברים בלבד היא נדחית. ע"כ. וכן הוא בש"ע חו"מ (סי' סו ס"ב). ולדעת הטור והרמ"א שם כל אדם יוכל לומר דבריו בעל פה לפני ב"ד וא"צ לכתוב פרוזבול. וכן פ"י הרדב"ז דברי הרמב"ד בהשגות (סו). אמנם מרן הבית יוסף העיד שבמצרים נהגו כדברי הרמב"ם. וכ"כ מהריק"ש שם, וכ' דה"ט דדוקא ת"ח שגם הלוה יודע שבדברים בלבד היא נדחית, הלא"ה הרי הוא למד שלא למסור פרוזבול על חובותיו, בראותו שלא מסר זה המלוה עליו, ומיעקרא תקנת הלל וכו'. ע"ש. (וכן הסכים הב"ח שם). ועכ"פ משמע דמדינא היא נעקרת בדיבור בלבד. (ומ"ש בשו"ת הר"ן (ס"ט ע"ו) שהפרוזבול עצמו הוא שמשמט ולכן המאוחר פסול. ע"ש. היינו היכא דלא מסר דבריו בפה). ומעתה הואיל ונגמר הענין ע"י מילי, חשיב שפיר כמעשה, ולא

יוסף (סי' תל"ו) בד"ה ואולם, כתב שיש לקיים דינו של מהרי"ט כהלכתיה ולא מטעמיה כמ"ש הפוסקים דנדר והפקר א"א לעשותם ע"י שליח וכו'. ע"ש.

וראיתי בתוס' רעק"א (פ"ד לגיטין אות לד) שהביא מ"ש הר"ן (פ"ק דפסחים), דביטול חמץ דהוי מתורת הפקר אינו יכול לבטל ע"י שליח, שהרי האומר לחבירו הפקר נכסי אינו כלום. וכתב הגרעק"א: ולא הבנתי אמאי פשיטא ליה להר"ן שאינו יכול להפקיר על ידי שליח, ורציתי לומר שהוא משום דהוי מילי ומילי לא ממסרין לשליח, אבל הרי הוכחנו שיכול לבטל הגט ע"י שליח, אלמא דלא חשיב מילי. וכן מוכח מההיא דהפרת נדרים, דבכה"ג מהני שליח. ושור"ר בספר בית מאיר אה"ע (סי' קכ"ד) שעמד בזה ע"ד הר"ן. ושם הביא מ"ש מהרי"ט (סי' קכ"ו) שא"א להקדיש ע"י שליח, משום דהוי מילי, וסתר דבריו מההיא דהפרת נדרים ע"י שליח. וביותר קשה לי על גוף הדין של מהרי"ט, דהא סוגיא ערוכה בתמורה (ק"י), דאמר רבא דשוויי שליח לאקדושי, הרי שיכול להקדיש ע"י שליח, אע"ג דרבא ס"ל (בגיטין כ"ט). דמילי לא ממסרין לשליח. ע"כ. וכן הקשה הרב שונה הלכות (ק"מ ע"ג) על מהרי"ט מהגמרא דתמורה (י). וכן הקשה המחנה אפרים (ה"ל ש"ח סי' ז). ומה שהקשה הגרעק"א על דברי הר"ן דפשיטא ליה שאינו יכול להפקיר ע"י שליח, הנה הר"ן עצמו הביא מ"ש בעל העיטור, שאפשר לבטל ע"י שליח, וגבי הפרת נדרים הוא דפליגי תנאי אי שלוחו של אדם כמותו, משום דכתיב אישה יקימנו ואישה יפירנו, הא בעלמא כ"ע מודו דשלוחו כמותו. [וע"ע בתוס' ב"מ (טו סע"א)]. ואחרים חולקים ואומרים שכיון דביטול חמץ הוי מתורת הפקר וכו'. ע"כ. והרב המגיד (פ"ב מה"ל חמץ ומל"ה ס"ב) הביא לדינא דברי בעל העיטור

וכן מוכח מדין הפרת נדרים, דאי לאו קרא דאישה יקימנו ואישה יפירנו, היה יכול השליח להפר. ע"ש. גם הגאון בית מאיר (אה"ע סי' קכ"ט) הביא דברי מהרי"ט, ותמה עליו, דגריעותא דמילי לא ממסרין לשליח, היינו שלא יוכל השליח הראשון למנות שליח אחר תחתיו, משא"כ לגבי השליח הראשון. ע"ש. נמצא דכל הני רבוותא בתראי הנ"ל ס"ל דבשליח ראשון מיהא לא שייך דינא דמילי לא ממסרין לשליח. וע"ע בספר שונה הלכות (ק"מ ע"ג) שהביא מ"ש התוס' ר"ד (כ"ב פ"ד קידושין), דהא דתנן האיש מקדש בו ובשלוחו, היינו דוקא שליח, אבל אין השליח עושה שליח, משום דמילי נינהו. ע"ש. ומוכח דבעל דבר עושה שליח אחד אע"ג דמילי נינהו. ודלא כהגאון מהרי"ט. ע"ש. ומעתה שפיר מצי המלוה לעשות שליח לסדר לו פרוזבול. [וראיתי בתוס' רעק"א (גיטין פ"ד אות לו) מה שכתב על דברי הבית מאיר הנ"ל, ובמחכתה"ר המעיין ישר יחזו פנימו שאין דבריו מחוורים, והעיקר כדברי הבית מאיר וכל רבני האחרונים הנ"ל. ודו"ק]. ובחידושי החתם סופר (גיטין סו): ד"ה מילי הביא השגת הבית מאיר על מהרי"ט דלא אמרינן מילי לא ממסרין לשליח אלא לגבי שליח שני, שאין השליח עושה שליח וכו'. וכתב ולי נראה טעמו וסברתו של מהרי"ט, משום דנהי דקי"ל שמעשהו של השליח נעשה כהמשלח, מ"מ פיו של השליח לא נעשה כפי המשלח, שנאמר דמה שיאמר השליח בפיו, כאילו אמרו המשלח וכו'. ע"ש. אולם החתם סופר עצמו (גיטין כ"ט). ד"ה מילי כתב וז"ל: ראיתי לקדמון אחד ושכחתי איה מקומו דהא דמצי המשלח לעשות שליח ראשון במילי, נפקא לן מתרומה שנטלת במחשבה, ומחשבתו של השליח היא כמחשבתו של המשלח, ולפי"ז ילפינן שהשליח עושה שליח בתרומה וכו'. ע"ש. וצ"ע. ומרן החיד"א בברכי

אם דיבור, לא אלים שיתקיים אם לא יקיים התנאי. וכן הובא כל זה בשער המלך (סוף פ"ז מהל' אישות). ע"ש. וכ"כ בשו"ת בשמים ראש (סי' נד). וע"פ זה יש לדחות מ"ש הנודע ביהודה קמא (חיו"ד סי' סז) סוף ד"ה אלא, נראה לי להוכיח דשלוחו של אדם כמותו, בענין שבועה, כי מצינו כמה מקומות שבועה על תנאי כך וכך, ובשבועות (כח). איתא: שבועה שלא אוכל ככר זה אם אוכל זה. ואם איתא דאי אפשר להשבע ע"י שליח א"כ התנאי בטל והשבועה קיימת, כדאמרינן בכתובות (ע"ג), אלא ודאי שיכול לאסור איסור על נפשו ע"י שליח בשבועה. ע"כ. ולפי דברי השיטה מקובצת בשם ה"ר עזריאל אין כאן הוכחה כלל, דשבועה דהויא ע"י דיבור, התנאי שפיר מבטל לה אם לא נתקיים התנאי, שמאחר שאין כאן שום מעשה, אתי דיבור ומבטל דיבור. וז"ל הרמב"ן בחידושיו לב"ב (קט"ז): ואיכא למידק, תנאי שבנזיר היכי הוי תנאה, והרי כל תנאי שאי אפשר לעשות על ידי שליח לאו תנאי הוא, כדאיתא (בכתובות ע"ג), ויש אומרים דכי גמרינן מתנאי בני גד ובני ראובן הני מילי בתנאי שבין אדם לחבירו, אבל תנאי שהוא בינו לבין עצמו, בכל ענין הוי תנאי, שהרי מדעתו התנה ורוצה הוא לקיים תנאו, הלכך לא בעינן משפטי התנאים. ואחרים אומרים דנזיר נמי משכחת לה ע"י שליח, כגון שאומר אדם לחבירו הריני נזיר על דעתך וכל זמן שתרצה הדירני בנזיר. ע"ש. ולפי התירוץ הראשון שכתב הרמב"ן נדחית ראיית הנודע ביהודה הנ"ל. ודו"ק. וע"ע בס' קהילת יעקב אלגאזי (כתוס' דרכן סוף אות קיד), ובספר שרשי הים ח"ב (דף קל"ט ע"ג). ע"ש. [והגאון מהרא"י בפסקים וכתבים שלו (סי' נ"ג) כתב: ויש לנו ראייה מן התלמוד שהשליח יכול לקיים ולאסור איסור בשבועה על המשלח שיתקשר המשלח באותה שבועה ע"י השליח וכו'. ע"ש].

שהשליח מבטל החמץ, דשלוחו של אדם כמותו. וכן כתבו להקל האורחות חיים (הל' חמץ אות כג), והכל בו (ס"ט). וכן כתב בשבלי הלקט (סי' לו). וז"ל המאירי פסחים (ו' סע"ב) בד"ה תקנו הגאונים וכו', וכן הסכימו [הגאונים] להקל לבטל ע"י שליח. ע"ש. וכ"כ המהר"ם חלאווה (פסחים ו'). ומוכח התם דהיינו אף למ"ד דביטול חמץ הוי מדין הפקר. וכן פסק מרן בש"ע (סי' תל"ד ס"ד) שאף שלוחו יכול לבטל. ולכאורה גם מדברי הר"ן (בשם אחרים) הנ"ל, אין שום הכרח לומר דהוי מטעם מילי לא ממסרן לשליח. אלא דה"ט כמ"ש מרן הב"י (סי' תל"ד), דהיינו טעמא דבהפקר לא מהני שליחות, משום דהפקר יש לו דין נדר כדמוכח בנדרים (י) וכ"כ הרמב"ם (פ"ג מה' נדרים ה"ז), וכיון שדין נדר יש לו משום הכי לא מהני שליחות, שהאומר לחבירו קבל עליך נדר זה בשליחותי שאהיה אסור בו אינו כלום וכו'. ע"ש. וכן כתב להדיא הרשב"ץ בס' יבין שמועה (דכ"ט ע"ג) וז"ל: שהפקר דין נדר יש לו, והאומר לחבירו קבל נדר זה עליך בשליחותי להאסור בו אינו כלום, ומיהו לענין ביטול חמץ ודאי מהני, וכמ"ש בעל העיטור. ע"ש. וכתב שם דלא מהני שליחות בנדרים. וכדמוכח מ"ש התוספות נזיר (י"ב). וא"ת תיפוק ליה דנזירות אי אפשר לקיים ע"י שליח, ואמרינן בכתובות (ע"ג), דבעינן תנאי כבני גד ובני ראובן, שיתקיים המעשה ע"י שליח. ותירצו, שמכיון שאחר מביא קרבנותיו חשיב שפיר אפשר לקיימו על ידי שליח. ובשיטה מקובצת נזיר שם כתב לתרץ בשם הר"ר עזריאל, דהכא לא שייך למבעי תנאי שאפשר לקיימו על ידי שליח, דדוקא גבי מעשה בידים, כגון קנין גט וחליצה וקידושין וכו"ב, התם ודאי שאם אי אפשר לקיימו על ידי שליח המעשה אלים, ואפילו לא נתקיים התנאי לא נתבטל המעשה, אבל נזיר ונדר, שאינו עושה מעשה בידים, כי

דבר זה מטעם מילי לא ממסרן לשליח, היאך לא חשש הר"ן אף לדחות ראיית בעל העיטור מהפרת נדרים ע"י שליח, דאי לאו קרא דאישה יפירונו היה יכול להפר ע"י שליח, אלמא דליכא בהכי משום מילי לא ממסרן לשליח. איברא דאכתי תקשה, שמכיון שאי אפשר לנדור ע"י שליח, ל"ל קרא דאישה יקימנו שאין יכול להקים ע"י שליח. וע' תוס' ב"מ (ו' סע"א). וי"ל. וע' בשו"ת חתם סופר (חיו"ד סי' שכ"א) שכ' דאפשר דהא דמילי לא ממסרן לשליח ילפינן מהפרת נדרים שאינו יכול להפר ע"י שליח. ע"ש. וכ"כ בשו"ת זכור לאברהם אביגדור (תחומ"מ סי' כ"ה) הנ"ל. וע"ע בס' אבי הנחל (דק"ק י"ב דמ"ד ע"ד) שכתב ליישב דברי מהרי"ט, דלא תקשה ליה מההיא דהפרת נדרים ע"י שליח. ע"ש. וע' היטב בספר גרש ירחים (גטין סו:) תד"ה והאמר שמואל, (בדף ק"י ע"ב מהספ"ר). ע"ש. ודו"ק.

וראייתי להגאון אמרי בינה (דניי נהריס סי' לו), שהביא קו' הגרע"א על מהרי"ט מהסוגיא דתמורה (ק"י ג'), דפריך דאם איתא (דמקדיש טעם תמורה), מצינו צבור ושותפין עושים תמורה כגון דשוו שליח לאקדושי. וכ' להעיר ע"ז, דהתם מיירי שהשותפין עשו שליח להקדיש בהמתו של השליח גופיה, ובכה"ג ודאי מהני להקדיש, כיון שהשליח הוא הבעלים של בהמתו, ואילו מהרי"ט לא כתב שאינו יכול להקדיש אלא בממנה שליח להקדיש בהמת המשלח. ופשוט. עכת"ד. וכיון בזה לדעת הרב המגיה בס' מחנה אפרים (ס' שמוחין סי' ז), שג"כ כ' לתרץ ההיא דתמורה כאמור. ע"ש. וע' בשו"ת שמחת יהודה (ס"טו), שהעיר ע"ד הרב המגיה, שבחינם כ' כן, שי"ל דמיירי שמסרו השור בידו של השליח להקדישו, וכל שיש מסירה בדבר לא חשיב מילי דוקא. וכדאשכחן גבי גט דשליח עושה שליח ולא הוי מילי, משום מסירת הגט. וה"נ הכא. ע"כ. ולכאורה

ומ"מ עדיין קשה מההיא דתמורה (י) דמהני שליחות בהקדש, ומאי שנא מנדרים והפקר דס"ל להר"ן דלא מהני שליחות. וראיתי שכבר העיר בזה בשו"ת מחנה אפרים (ס' שמוחין סי' ז) ע"ד הר"ן פ"ק דפסחים הנ"ל, מסוגיא דתמורה. וצ"ע.

ואנכי הרואה להגאון מקאליש בשו"ת נפש חיה (תה"ע סי' טו, דל"ט ע"ב), שכ' לקיים דברי מהרי"ט בזה. ע"ש. וע"ע בשו"ת זכור לאברהם אביגדור (חלק תחומ"מ סי' כ"ה). וזה שלא כהגאון מהר"ש לנדא שהפריז על המדה לדחות בשתי ידיים דברי מהרי"ט בזה. וכן ראיתי בשו"ת מהר"י אשכנזי (חיו"ד סי' כ) בד"ה עוד ראיתי, שהביא דברי מהר"ש לנדא, וכתב: ונפלאיתי מאד שאין מלאו לבו לכתוב כן, ולא עיין היטב בדברי מהרי"ט וכו'. ע"ש. ומה גם דאשכחן למהריק"ש בדין פרוזבול דנ"ד דמוכח דס"ל כמהרי"ט. וע' בביאורי הגר"א בחושן משפט (סי' קנ"ג ס"ק ע"ז), דמוכח מדבריו שם דאף בשליח ראשון אמרינן מילי לא ממסרן לשליח, כד' מהרי"ט. ועוד שלפ"ד הגרע"א גם הר"ן בדין ביטול חמץ סובר כן, אלא שאין זה מוכרח, שי"ל שטעם הר"ן הוא כמש"כ לעיל, משום שאי אפשר לנדור ע"י שליח, והכי נמי ביטול חמץ שהוא מטעם הפקר. וכן מצאתי למהר"ש לנדא עצמו בשו"ת שיבת ציון (סי' נ"ה) שכ' שיש מי שמפרש דהיינו טעמא דהר"ן (פ"ק דפסחים), משום דס"ל דהפקר הוי מילי, ומילי לא ממסרן לשליח. וזהו טעות, שא"כ היל"ל טעם זה באופן ישר על ביטול חמץ עצמו, א"ו דה"ט משום דהפקר הוי מדין נדר, וגבי נדר ס"ל להר"ן שא"א לנדור על ידי שליח, וכמ"ש התוס' נזיר (י"א) והרמב"ן ב"ב (קט"ו). והכי נמי ביטול חמץ דהוי מדין הפקר. עכת"ד. וכבר הבאנו לעיל שכ"כ להדיא הרשב"ץ בס' יבין שמועה, ומרן הבי"י. וה"נ מסתברא, שאילו היה

בינה ג"כ. [וע' בשד"ח (מערכת ה' ריש כלל ג)]. וע"ש היטב. ודו"ק], ומ"ש עוד בשו"ת שמחת יהודה שם בזה"ל: וראיתי למו"ר הרב בעל שער אפרים שנדפס מחדש שכ' דלפי הך כללא (דבעינן במשפטי התנאים שאפשר לקיימו ע"י שליח), קשה ע"ד מהרי"ט (סי' קכז) שכ' שמי שעשה שליח להקדיש בשבילו אינו כלום, דהו מילי ולא ממסרן לשליח. ולכאורה דבריו תמוהים, שלפי זה לא משכחת לה הקדש על תנאי, כיון שא"א לקיימו ע"י שליח. ואנן תנן (נדרים כח:) שאם אמר נטיעות אלו קרבן אם אינן נקצצות יש להם פדיון וכו'. ע"ש. הנה קושיא זו הקשה השער המלך (ספ"ו מה' אישות) ד"ה ודע. (ואולי יש איזה ט"ס בד' הרב שמחת יהודה. וע"ע בספר קהלת יעקב אלגאזי (תוס' דרכן סוף אות קיל). ע"ש). וכבר הבאנו לעיל שהשער המלך תירץ ע"פ השיטה מקובצת נזיר (יא). דדוקא במעשה בעינן משפטי התנאים, משא"כ בדיבור. ומשום דאתי דיבור דתנאי ומבטל דיבור. ע"ש. וע"ע להרמב"ן במלחמות פ"ב דביצה (כ). ובהפלאה (כתובות על) ובשו"ת מים חיים רפפורט (חיו"ד סי' נא) ובהגהות מהר"ן חיות (נזיר יא). ובשו"ת ברית יעקב (חיו"ד סי' עז) ד"ה עוד נראה ובשו"ת אמרי בינה (דיני נדרים ס"ס טו). ע"ש. ואכמ"ל.

ומריש הוה אמינא שיש ראייה לזה מהא דתניא בשבועות (בבב) שלח ביד עבדו או שא"ל הנתבע משביעני עליכם שאם אתם יודעים לו עדות שתבאו ותעידוהו, יכול יהיו חייבים ת"ל אם לוא יגיד, אם לו לא יגיד ונשא עונו, ואם לאחר לא יגיד פטור. וקשה דתיפוק ליה דמילי לא ממסרן לשליח, ול"ל קרא לשלח ביד עבדו. ושור"ר בספר שונה הלכות (קף מט ע"ג) ובספר תפארת ישראל (ספ"ו דגיתין) שעמדו בקושיא זו, ושם תירץ בשם בנו מהר"ר ברוך יצחק דהיכא שכל הענין אינו אלא מילי בלבד כשבועות

הדברים מוכרחים מתוך הגמרא שם דמיירי שהקדיש בהמתו של השליח עצמו, שאם היתה הבהמה של השותפים מאי פריך א"כ מצינו שותפים עושים תמורה, הרי כיון שהבהמה של השותפים מהיכא תיתי שיוכל לעשות תמורה בבהמתם, אלא ודאי דהבהמה היא של השליח. וכן הוכיח במישור בשו"ת אמרי בינה שם. וכן פירש רש"י להדיא בתמורה (קף ב:) ד"ה ומתכפר עושה תמורה. וכ"ה בהרמב"ם (פ"א מה' תמורה ס"ד). ע"ש. וראיתי בשו"ת משפטי עוזיאל חאה"ע (סי' פח, עמ' תיג) שכ' על קושיית המח"א מההיא דתמורה (י), דלק"מ, משום דשותפים שאני, שכיון שיש לו זכות לשותף להקדיש את חלקו שבשור זה, יכול להקדיש גם חלק חבריו, כמ"ש (ב"ק ע). מגו דמשתעי דינא אפלאגא משתעי דינא אכולה. וכן אמרו (קידושין מא): ודילמא שאני התם דאית ליה שותפות בגויה. וא"כ אין ללמוד מזה לשליח שאין בו שותפות, וקם דינא דמהרי"ט וכו'. עכת"ד. ולפע"ד אע"פ שאם אחד מהשותפין הקדיש שפיר דמי, וכיוצא בזה אמרו בב"מ (ת) האומר לשלוחו צא וגנוב לי וגנוב פטור, ושותפין שגנובו חייבים. מכל מקום סוגיא דתמורה ודאי דלא איירי בכהאי גוונא, אלא במקדיש אדם אחר מיירי, שאילו הקדיש אחד מהשותפים, הרי ודאי שאינו עושה תמורה. וכאמור. ומש"ה מאן דמותיב שפיר קמותיב ע"ד מהרי"ט, וצ"ל כמו שכתב האמרי בינה שהשליח מקדיש הבהמה שלו, ומכיון שהוא עצמו הבעלים לא שייך בכהאי גוונא לומר מילי לא ממסרן לשליח. וע"ע בספר אבי הנחל (קף מד ע"ה). ובשו"ת יד אליהו מקאליש (סי' קי אות ב). ודו"ק. שוב אחרי כתיבי ראיתי בשו"ת חת"ס (חאו"ס סי' קעז) בד"ה מה שהקשה אמרי"ט וכו', שכ' ג"כ דמיירי דאית לשליח שותפות בגויה וכו'. ע"ש. אולם לפע"ד דבריו צ"ע מטעם שכתבנו בעניותנו. וכ"כ האמרי

ונדרים שאין בהם מעשה כלל, ככה"ג מילי ממסרן לשליח. וקלסו בדברי שבח. ע"ש. והנה לא זכר מדברי מהרי"ט דס"ל דאף בהקדש דהוי מילי לחוד אמרינן מילי לא ממסרן לשליח. (ודוחק לומר כמ"ש בשמחת יהודה הנ"ל שיכול להקדיש על ידי שליח במסירת הבהמה ליד השליח). ולפי זה הדרא קושיא לדוכתא. אולם יותר היה נראה לתרץ דאצטריך קרא משום עבדו דהו"א יד עבד כיד רבו, וכדאמרינן בב"מ (י). דאפילו למ"ד גבי שאלה בבעלים לא אמרינן שלוחו של אדם כמותו, הני מילי שליח אבל עבד מסתברא יד עבד כיד רבו. ומיהו נראה דבלא"ה לק"מ, דאי לאו קרא דאם לא יגיד, הו"א הואיל ואמר קרא ושמעיה קול אלה, יתחייב בכל שמיעת קול אפילו מפי אחר שאינו לא התובע ולא שלוחו. וכדתנן נמי או שאמר להם הנתבע וכו'. וכן בברייתא מייתי לה אקרא. קמ"ל קרא דאם לא יגיד, דבעינן מפי התובע. ולפי זה היה מקום ליישב דברי הרמב"ם (פ"ט מה' שבוטות י"ז) שכ', אין העדים חייבים בשבועות העדות עד שיכפרו וישבעו אחר תביעת בעל דין עצמו או שלוחו. ע"כ. ולכאורה הא תנן שלח ביד עבדו פטור. ולפי האמור י"ל דכי אצטריך קרא היינו למעט מושבע מפי אדם אחר לגמרי, משא"כ שלוחו שהוא כמותו אין לנו פסוק למעטו. ועבדו דתנן בדוקא הוא שאינו בתורת שבועת העדות, שהעבדים פסולים לעדות (ב"ק פח). וכדאשכחן נמי בב"מ (י). דבעי למעוטי עבד מדין שאלה בבעלים, אפילו למ"ד שלוחו כמותו, משום שאין דין שאלה נוהג בו. וכמו שפירש רש"י שם. [אלא דלכאורה יש סתירה מדברי הרמב"ם לדברי מהרי"ט הנ"ל, דאמאי לא נימא הכא דמילי לא ממסרן לשליח. ודו"ק. וצ"ע]. וראיתי לרבני האחרונים שעמדו ע"ד הרמב"ם ויישבו באופן אחר. וע' בתוס' רעק"א (פ"ד אות ג).

ובמהרי"ט אלגאזי (פ"ד דכטורות אות ג) בד"ה והנה, ובחי' הרש"ש (ס). ע"ש. ואכמ"ל. שוב מצאתי בתשו' שואל ומשיב קמא (ת"א ס"ס מז) שהביא דברי רב אחד שהק' על מהרי"ט משבועות (ס). כאמור, והוסיף הגהמ"ח להק' ממ"ש שם (ג): הא מנה לפלוני ביד פלוני חייב, ואמאי מחייב הא לא שייך שליחות ומה מועילה הרשאה. ובוזה נסתר מה שכתב מעכ"ת (הרב השואל), דיד עבד כיד רבו, דמה נעשה כאן במנה לפלוני דודאי מטעם שליחות אתינן עלה. עכת"ד. ולכאורה יש לומר דשאני התם שכיון שיש לו הרשאה שכתוב בה זיל דון וזכי ואפיק לנפשך, כדי שלא יאמר לו לאו בעל דברים דידי את (ב"ק ע), מש"ה חשיב כבעלים עצמם. וכ"כ להדיא התוס' שם ד"ה בבא בהרשאה, דאע"ג דקי"ל דשליח שוייה, ותנן (לקמן ס) שילח ביד בנו או ביד עבדו פטור, הכא עדיף שיש לו כח להוציא ממון כמו לבעלים עצמם. עכ"ל. וע' בתוספות יו"ט פ"ה משנה ב, ופרק ז משנה יב). ואין לה דמיון ממ"ש באה"ע (ס"ו לה ס"ה) לדעת הקדוש מרדוש לגבי קידושין שאין שליח עושה שליח, משום דהווי מילי ולא ממסרן לשליח. ע"ש, דשאני הכא דאיכא הרשאה בדררא דממונא. וגדולה מזו כ' בחידושי הרשב"א קדושין (מ"א). וז"ל: מלמד שהשליח עושה שליח, וא"ת בשלמא שליח דידיה משווי שליח, אבל שליח דידיה היכי משווי שליח והא מילי נינהו ומילי לא ממסרן לשליח. ותירץ הרב מהר"י אלברצלוני, דהכא בדשויה איהי שליח בקנין, דאלין לשוייה שליח. ע"כ. ומינה בהרשאה דשפיר דמי. וע' באה"ע (ס"י קמ"א סמ"ג). [אולם בשו"ת ברית יעקב (תו"ד ס"י ט) בד"ה אמנם הוכיח דבשבועת העדות אפילו שליח הבא בהרשאה לא מהני. ע"ש. וע' בלחם משנה פ"ז מה"ש ה"ן]. ועכ"פ אין לזה קשר עם דברי מהרי"ט, דבלא"ה תקשה ממתני' דשלח ביד עבדו פטור, ואילו בהרשאה

מהרי"ט, דמהירוש"י"ל דדוקא עבד שידו כיד רבו. ע"ש. וע"ע בשו"ת כפי אהרן ח"א (מאור"ח סי' ט) ד"ה ומסתכל. וע' בתשו' משפטי עוזיאל (תא"ש ע"כ סי' פח, עמ' תיל), שאחר שהביא דברי המטה אהרן כתב: ולפענ"ד ראייה לסתור דברי מהרי"ט מדאמר בירושלמי (פ"ח דפסחים) הרב מהו שיצא בהקדש העבד וכו'. ולכאורה זוהי תיובתא אלימתא למהרי"ט ודעימיה. ע"כ. ולא ראה שכבר הקשה כן המטה אהרן עצמו. ויש ליישב כנ"ל.

והנה בב"מ (ק"ז) איתא ת"ר האומר לחברו צא ושכור לי פועלים, שניהם אין עוברים בבל תלין, זה לפי שלא שחרם, וזה לפי שאין פעולתם אצלו. ולכאורה קשה דאמאי לא נימא שלוחו של אדם כמותו, והמשלח יעבור בבל תלין. אבל לדברי מהרי"ט נחא דהואיל ומילי לא ממסרן לשליח ראשון, אינו חשוב שלוחו ומש"ה אינו עובר עליו. וע' בפתחי תשובה (סי' פט סוף סק"ט). וראיתי שכבר העיר בזה בחי' הרש"ש, ורצה ליישב ע"פ דברי המהרי"ט, אך סיים: אבל כבר מחו לה מאה עוכלי (לסברת מהרי"ט), בתשו' מהר"ש לנדא בנוב"י ובתשו' שיבת ציון. עכת"ד. וכבר הבאנו דברי להקת האחרונים שכתבו שיש לקיים דברי מהרי"ט, וקושיות מהר"ש לנדא על מהרי"ט יש לדחותם. וכמש"כ לעיל. ולכאורה יש מקום להביא ראייה ג"כ לד' מהרי"ט מהגמרא דב"מ (ק"ז) הנ"ל. וכן מצאתי למהר"א אביגדור בס' זכור לאברהם בחי' על הרמב"ם (פי"ח מה' שכירות לקנ"ד ע"ג), שעמד ג"כ בקו' הנ"ל, שהרי בכל התורה שלוחו ש"א כמותו, וא"כ אמאי פטור הבעה"ב, וכ' לתרץ על פי דברי המהרי"ט, שדבר שאינו במעשה אלא בדיבור, כמו האומר לשלוחו צא והקדש בהמתי אינו כלום, דמילי לא ממסרן לשליח. וה"נ הכא שאין כאן אלא דברים שאומר להם

חייב. וע"כ לומר כמש"כ. ודברי השואל ומשיב צל"ע. והדינן לתירוץ הנ"ל דאצטריך קרא לעבדו דלא נימא בהא יד עבד כיד רבו. וע"ע בתוס' חדשים שם. וכן בקודש חזיתיה להגאון המקנה בקונ"א (סי' לה ס"ה) שכ' בהא דכ' התוס' (כתובות ז'): דבמס' כלה ילפינן ברכת אירוסין על ידי שליח מאליעזר שקידש את רבקה ליצחק. ע"כ. והרי לא מצינו בתורה דברי יצחק בזה, אלא דברי אברהם שעשה לאליעזר שליח בפני יצחק, וכמו שהקדים אליעזר ואמר להם "עבד אברהם אנכי", והוי כשליח עושה שליח. ומזה מוכח כדברי הרמב"ן שאם הרצה האב לפני הבן ושתק הוי קידושין, ואין לדקדק מכאן דשליח עושה שליח בקידושין, (היפך ממ"ש הקדוש מרדוש במרדכי (רפ"ב דקידושין), שאין שליח עושה שליח, וה"ט משום מילי לא ממסרן לשליח, ושאני גירושין דבע"כ מגרש, ולא חשיב מילי), ש"ל דעבדו שאני כגופו. וע"כ צ"ל כן דהא אין עבד נעשה שליח לקידושין וכו'. עכת"ד. וכה"ג ראיתי בשד"ח (מע' ה' כלל ג') ד"ה ובזה, בשם הרב מטה אהרן (ק"ז כ"ז ע"ה), שיישב בזה מ"ש בפסחים (פ"ח): האומר לעבדו צא ושחוט עלי את הפסח וכו', שכח מה שא"ל רבו ישחוט גדי וטלה, ויאמר אם טלה אמר לי רבי גדי שלי וכו', ופריך בגמ', גדי שלי, מה שקנה עבד קנה רבו אמר אביי הולך אצל רועה ומקנה לו ע"מ שאין לרבו רשות בו. הרי שהעבד יכול להקדיש פסחו של רבו בשליחות רבו. וכ"ה בירוש' שם: הרב מהו שיצא בהקדש העבד, ולא מתני' היא האומר לעבדו וכו', מתני' מדעת רבו. וזה שלא כד' מהרי"ט. ושוב דחה ש"ל דיד עבד כיד רבו. אלא שהמטה אהרן כתב לפקפק מד' הרמב"ם (פ"ג ה"ב מהק"פ) דמשמע דה"ה לשלוחו, ודחה השד"ח, דאין הכרח מדברי הרמב"ם דמיירי להקדישו, וא"כ אין מזה סתירה לד'

שכתב ידידי הרב הגרא"י ניימרק שליט"א בספר אשל אברהם (נגיין וקדושין, עמ' עו). ע"ש. ואין להאריך.

ועינא דשפיר חזי למרן החיד"א בברכי יוסף או"ח (סי' תל ס"ה), אשר בא לו בארוכה בדין זה, והביא דברי מהרי"ט שכתב דמילי לא מסרן לשליח ראשון, והשגת מהר"י הכהן בס' בתי כהונה (בית ועל סי' כז), דשאני גבי גט דמילי בעלמא מסר להו, ואין הדברים חוזרים ונמסרים לשליח אחר שהוא הסופר שיעשה הוא השליחות, אבל גבי הקדש השליח עצמו אומר הדברים עצמם ומקדיש את הבהמה, לא הוי מילי, שהרי הוא עצמו עושה פעולת שולחו. וראיה מדין הפרת נדרים, וכתב על זה הגאון חיד"א (כ"ד ומלאהי) שמצא חבר למהרי"ט הוא מהריק"ש ז"ל בחו"מ (סי' סו), [והוא הנצב פתח שער תשובה זו] בדין פרוזבול, דמוכח להדיא דס"ל כמהרי"ט, דאילו למהר"י הכהן ה"נ אם אמר לשלוחו שיאמר לדיינים: פלוני מוסר לכם חובותיו, מהני, כיון שהמשלח כה היה עושה אמירה בעלמא, גם השליח יוכל לומר חובות פלוני מסורות לכם ולא שייך הכא מילי לא ממסרן לשליח. שלא אמרו כן אלא כגון בגט באומר אמרו, שהוא אומר דברים בעלמא, והם מוסרים אותם דברים לשליח אחר, בהא אמרינן מילי לא ממסרן לשליח, כיון דמילי בעלמא מסר להו, אינם חוזרים ונמסרים לסופר, שיעשה הוא השליחות, אבל גבי הקדש אין השליח מוסר הדברים לשליח אחר, אלא אומר בעצמו אותם הדברים שנמסרו לו, ובעצמו עושה פעולת שולחו ומקדיש את ההקדש ככה"ג לא חשיב מילי. והוא הדין גבי פרוזבול, דמצי משוי שליח. ומ"ש מהריק"ש להסתמך על תשו' הר"ן, המעיין יראה שם עיניו יחזו דהר"ן לא איירי לענין שליחות כלל, וחידוש הוא

לעשות מלאכתו, מילי לא ממסרן לשליח. ומכאן ראה לסברת מהרי"ט. ע"כ. וכן כתב בהגהות מראה כהן (כ"מ קי:). [בדפוס וילנא סוף ב"ב], אולם ראיתי בחי' הריטב"א (כ"מ קיא) בד"ה זה לפי שלא שרן, שכ' וז"ל: תימה הוא דהא בכ"מ שלוחו ש"א כמותו. ושמא לא אמרינן הכי לחובתו. וצ"ע דהא ליכא מיעוטא בקרא דבעינן שיהיה שוכרם הוא עצמו. עכ"ל. גם בתוס' רי"ד הקשה כן, ותירץ דכי חזו פועלים לבעל הבית כד מוגר להו סמכו דעתייהו דלפרעינהו ביומיה. אבל כי לא חזו לבעל הבית לא סמכו דעתייהו וכו'. ע"ש. הראת לדעת מתוך קושית הריטב"א ותוס' רי"ד דלא ס"ל כמהרי"ט. וראיתי בתשו' שואל ומשיב שתיארה (סי' ה) ד"ה והנה בהא שהביא קושית הריטב"א הנ"ל, וכ' ליישב שכיון שאם לא תבעו אינו עובר עליו, מכ"ש במקום שמן הדין אינו יכול לתבעו דלא עבר בבל תלין, וא"כ כששכרו ע"י שליח אף ששלוחו של אדם כמותו מ"מ הפועל אינו יכול לתבוע כי אם את זה ששכרו, ולכן אין בעה"ב עובר בבל תלין. וזה ברור. עכ"ד. ותמוה, דהא בגמ' מוקמינן לה דא"ל שכרכם על בעה"ב, ובכה"ג חייב בעה"ב לשלם שכרם. וכ"פ בחו"מ (ר"ס עג). שו"ר בשו"ת תשורת שי ח"ב (סי' פו) שתמה ע"ד השו"מ בזה. ושם הביא ד' הריטב"א ותוס' רי"ד הנ"ל, וכ' ליישב ג"כ עפ"ד מהרי"ט הנ"ל. ומיהו שוב כ' לפקפק, שכל זה למ"ד אומר אמרו פסול, וכמ"ש הגרע"א, וא"כ הרי בחו"מ (סי' נמד) יש מחלוקת אם אומר אמרו לכתוב שטר מתנה אם יש להכשיר, ואם כן למה כאן הכל מודים שבעל הבית אינו עובר. ע"ש. וי"ל. וע"ע בשו"ת שמע אברהם למהר"א פלאגי' (סי' ז' דכ"א ע"ג), מה שהאריך בדברי הריטב"א הנ"ל, והביא ג"כ דברי מהרי"ט דנן. וע"ש. וע' להרש"ש מה שתי' בזה, ובספר גידולי שמואל (כ"מ עס). ובמה

יר"ט (פקק ה' משנעות מ"ב) שכתב דהיינו טעמא דבעי הרמב"ם שליח שבא ע"י הרשאה, משום שלהוציא ממון מחבירו לא סגי בלא הרשאה, ולא דמי לשאר שלוחים דעלמא, דבדיבורא בעלמא נעשה שלוחו, ומיהו כשבא בהרשאה הרי הוא כמותו. ע"ש. ולפי זה אפשר שגם כששולח לתבעו ע"י שלוחו כל שאינו בא בהרשאה י"ל דבמידי דמונא לא חשיב שלוחו. וממונא מאיסורא לא ילפינן לומר שיהיה שלוחו כמותו בדברים לחוד, והנה עתה מצאתי ראיתי בספר מנחת העומר (ג'רכ"א תש"י חו"מ סי' י"א) שדן בנ"ד והעלה להתיר עשיית פרוזבול ע"י שליח, מהטעם שכתבנו, ושאינן זה ענין למה שאמרו (בגיטין סו:) מילי לא ממסרן לשליח. וחתמו ע"ז הגאונים רבי מרדכי בירדוגו ורבי יעקב בירדוגו. ע"ש. (ועי' בשו"ת הל"ק ח"ב סי' לא ונש"ת קנין תורה ח"ב סי' יג.) ואע"ג דלענין איסורא אתשיל דהיינו איסור שבועה, מ"מ אי נימא דלא חשיב שלוחו כמותו אינו מוזהר גם על איסור שבועה. וצע"ק. והנה יש עוד לסלסל ולפלפל בדברי המהרי"ט ודעימיה. ובדברי החיד"א בברכ"י שם. ועי' בס' פתח הדביר ח"ג (סי' רמו סק"ד). ובשו"ת יהודה יעלה אסאד (חאו"ח סי' קכ"א). ובשו"ת קול אריה (סי' נג). ובשו"ת בית ידידיה (סי' יד). וע"ע בשו"ת קול אליהו ח"ב (בקונט' מתנה ישראל סי' מה). ובספרו ארעא דישראל (מע' מ אות כז). ובשדי חמד (מע' ה כלל נג, ומע' מ כלל קסט). ועתה ראיתי לידיד נפשי רב אחאי גאון בשו"ת ציץ אליעזר חלק ו (סוף סי' נט) שהזכיר דברינו לשבח דשפיר אפשר לעשות פרוזבול ע"י שליח. ע"ש.

מסקנא דדינא בהא נחיתנא ובהא סליקנא שבהיותו ורבו האחרונים החולקים על מהרי"טומהריק"ש בסיסוד דברזה, וס'ל דבכה"ג לא שייך הכלל מילי לא ממסרן לשליח, וכן נראה מדברי הראשונים הרשב"א והריטב"א

שחידשה אורייתא דיליה משום דס'ל כמהרי"ט, אבל לפי דברי רבינו מהר"ר יצחק הכהן בספר בתי כהונה שפיר דמי לעשות שליח לכתוב פרוזבול. וסיים (כד"ס נחזור) שיש לסמוך על דעת בעל העטור, והטור (סי' תלד), [והמהר"ם חלאווה, והמאירי בפסחים (ו:), והארחות חיים (הלכות חמץ אות כד)], והרשב"ץ ביבין שמועה (קף כה ע"ג), ומרן השו"ע (סי' תלד ס"ד), דשפיר מצי לבטל את החמץ ע"י שליח. והוא הדין לפרוזבול. עכת"ד. ועוד האריך שם בזה. ע"ש. (ועי' בספרו ראש דוד קף ס"ט ע"ד). וששתי לקראתו כי כאשר דמיתי ראיתי שסברת מהריק"ש בזה היא כדברי מהרי"ט, אולם כבר כתבנו שרבו האחרונים החולקים עליו בזה. וכן מוכח מדברי הריטב"א ותוס' רי"ד הנ"ל. והנה בברכי יוסף שם כתב להביא ראיה דלא כמהרי"ט, מד' הרשב"א בתשו' (סי' אלף סז) והובאה בב"י חו"מ (סי' עג), בדין הקובע זמן לחבירו לפרוע לו מנה או כשיתרה בו ויודיעהו, ונשבע לו על כך, ואחר כך שלח לו המלוה שליח לתבוע ולהתרות בו, אם נאמר בזה שלוחו של אדם כמותו. והשיב ע"ז, שבכל מקום שלוחו של אדם כמותו, זולת בענין הפרת נדרים ובשומרים (בדין שאלה בבעלים). ע"ש. הרי שאף בשלח לתבוע החוב ע"י שליח הו"ל כאילו תבעו בעצמו, אע"ג דהוּו מילי, ומייתי נמי מהפרת נדרים דמינה מייתי מהר"י הכהן בעל בתי כהונה וסיעתו. והוא הדין למקדיש על ידי שלוחו, או כשאומר השליח לדיינים חובות פלוני מסורות לכם, דלא אמרינן בכה"ג מילי לא ממסרן לשליח. עכת"ד. וראה עוד בספר זכור לאברהם אביגדור (קק"ד ע"ב) שהעיר בדברי הרשב"א הנ"ל. וע"ע בשו"ת שמע אברהם (סי' ז). אולם בשו"ת כפי אהרן ח"א (חאו"ח סי' ע) ד"ה אכן, ייחס בדעת הרשב"א הנ"ל להיפך, ושהוא סובר כמהרי"ט בזה. ע"ש. וצ"ע. ואמנם קצת יש להעיר מדברי התוספות

המיוחד מגדולי הדור שליט"א והסכים עמי להקל, ושכן המנהג. ע"כ. ולרווחא דמילתא טוב שהמלוה יעשה את השליח בקבלת קנין, ולסמוך גם על מ"ש הרשב"א (קידושין מא). וז"ל: וא"ת בשלמא שליח דידה מצי לשויי שליח, אבל שליח קבלה דידה היכי משוי שליח, הא מילי נינהו ומילי לא ממסרן לשליח, ותירץ מהר"י אלברצלוני, דהכא מיירי בשליח בקנין, דאלים ומשויה שליח. וכגון שנתנה לו רשות לשויי שליח. ע"ש. והנלע"ד כתבתי. והיעב"א.

ותוס' רי"ד, נראה דהכי נקטינן לדינא. ולכן בנ"ד מותר למלוה לעשות שליח למסור חובו לפני הדיינים, ולכתוב פרוזבול על שמו. ומה גם דאנן נקטינן דשביעית בזמן הזה מדרבנן, כדעת רובא דרבוותא. ובשל סופרים שומעים להקל. ודלא כמ"ש האדר"ת בשו"ת מענה אליהו (סי' נב), דלא מהני שליח לכתוב פרוזבול, דליתא. ואף שחכם אחד מחכמי הזמן שפקפק בזה ע"פ פסקי הראש שלו, אמרתי לית דחש להא. וכן הצעתי מדברינו אלה לפני אחד

